

KIRKEGÅRDENS GRØNNE BUND

Af M. Falmer-Nielsen

Sirligt revne og omhyggeligt rengjorte gange belagt med ral eller grus som oftest hentet i lokale grusgrave vil for de fleste være synonymt med den danske landsbykirkegårds og for den sags skyld med mange større bykirkegårds færdselsarealer.

Sådanne gange og veje kan have æstetiske kvaliteter når de netop er nygrusede, rene og velholdte men desværre ses det oftere og oftere, at man ved en mekanisk og kemisk vedligeholdelse, tvunget af rationaliseringshensyn, ødelægger disse gange og veje i æstetisk henseende, de er som oftest pinligt rene men langt fra smukke.

I erkendelse af at sådanne gangarealer ofte ej heller er anvendelige en stor del af året, i fugtige perioder og ved tøbrud, ligesom de ved en udstrakt brug af motoriserede transportvogne og redskaber ødelægges, har man mange steder søgt at råde bod herpå ved brug af asfalt eller betonmaterialer, hvor de funktionelle hensyn ofte har vejet tungere end de æstetiske. Middelalderkirker, mure og diger harmonerer dårligt med asfalt og beton, hvis ikke materialerne anvendes med største nænsomhed og kunstnerisk forståelse.

Græsarmering med beton og granitmaterialer. *Carreby foto.*

Ligeså kedsommeligt, trøstesløst og goldt et indtryk, dårligt og forkert vedligeholdte grus- og asfaltgange kan give en iøvrigt smuk kirkegård, ligeså smuk kan en måske mindre interessant kirkegård fremtræde med rigtigt armerede grønne gange og færdselsarealer.

Den enkleste form er naturligvis at så græs direkte i grusmacadam. Sådanne gange vil, såfremt underlaget er i nogenlunde tilstand, frembyde rimelige vækstbetingelser for robuste græssorter og er fuldt færdselssikre når der kun er tale om let eller periodisk færdsel, eksempelvis vil parkeringsarealer med fordel kunne indrettes på denne måde. Anlæg af således armerede græsarealer kan for eksempel udføres ved at der udgraves til 30 cm dybde, heri lægges først ca. 15-20 cm stabilgrus og herefter 10-15 cm bakkegrus, lagene komprimeres omhyggeligt, og direkte i bakkegrusen sås græsset. Græsblandingen til dette formål bør være robust og tørkeresistent og råd herom kan indhentes hos anerkendte frøfirmaer der har stor erfaring i sådanne opgaver.

Egentlige veje der befærdes med biler eller anden tungere transport samt betydende besøgs gange må naturligvis armeres med andet materiale for at kunne bære et dagligt og hyppigt slid.

Et af de smukkeste traditionelle materialer er granitsten forarbejdet enten som brosten, chaussésten eller bordursten. Lægges disse sten med fuger vil man opnå et grønt helhedsindtryk der er absolut bæredygtigt for al almindeligt forekommende trafik.

Græsarmering med chaussé og bordursten.

Græsarmering med betonhulfliser. *M. Falmer-Nielsen foto.*

Asfaltmaterialer kan være absolut forsvarligt såvel ud fra æstetiske som økonomiske synspunkter. Her skal særligt peges på ankasten, der kan anvendes på samme måde som klinker. Ved belægning med fuger i forskellige forbandter kan der skabes »bløde« gange der sammen med græs eller bundplantning kan fremtræde meget smukt.

Betonmaterialer har i mange år været anvendt som belægning i boligbebyggelser og deres grønne omgivelser mens man kun sjældent og oftest ikke med særligt gode resultater har anvendt traditionelle betonfliser til kirkegårdsanlæg. Det må dog være rimeligt ved nyanlæg at anvende moderne materiale og særligt til armering af græsarealer, græsveje og gange er der i de seneste år fremstillet betonelementer der på anbefalelsesværdig måde kan anvendes når der tilstræbes grønne færdselsarealer der er fuldt bæredygtige på alle tider af året.

Udgangspunktet for denne artikel er, at økonomiske og rationelle hensyn ofte vil være afgørende for færdselsarealernes udseende og det er indlysende at anlægget af armerede græsgange er bekostelig men anlægsudgiften vil ofte være af underordnet betydning i forhold til vedligeholdelsesomkostningerne.

Det skal erkendes at kemisk bekæmpelse af ukrudt på gang- og vejarealer er en særdeles billig form for renholdelse, men lægges hertil udgiften til opgrusning, afstikning af kanter samt risikoen for skadevirkning og forureningsfare, vil udgiften til græsslåning af den grønne gang være rigeligt opvejet.

KIRKEGÅRDSKONSULENT

Idet man henviser til foreningens orientering om konsulenttjeneste i Årskrift 1973 kan man oplyse at man fra kirkeministeriet har modtaget underretning om at ministeriet foreløbigt har beskikket nedennævnte kirkegårdskonsulenter:

Københavns og Helsingør stift:	Landskabsarkitekt Torben Michelsen Akademihaven, 4180 Sorø
Roskilde stift:	Landskabsarkitekt Henning Rasmussen 4734 Allerslev
Fyens og Haderslev stift:	Landskabsarkitekt J.P. Junggreen Have Spramshuse, Barsmark, 6200 Åbenrå
Ålborg stift:	Landskabsarkitekt Søren Bøgeskov Blåkildevej 88, Nr. Tranders 9000 Ålborg
Viborg stift:	Kirkegårdsinspektør Verner Pilegård Skivevej 3, 8800 Viborg